

J E A N
D U C H É

ISTORIA
FRANȚEI
POVEȘTITĂ
Julietei

*Traducere din limba franceză
de Georgeta Filitti*

Libris
EDITORIAL

BRAȘOV, 2019

CUPRINS

PREFAȚĂ	5
PROLOG - NOAPTEA TIMPULUI	9

PRIMA EPOCĂ VÂRSTA FERICITĂ SAU PACEA ROMANĂ

CAPITOLUL I CUM A FOST CUCERITĂ GALIA DE SCĂLDĂTOAREA ROMANĂ	17
CAPITOLUL al II-lea JULIUS, MARELE GAL COLABORATOR	23
CAPITOLUL al III-lea UN DINEU LA TATINIA	31
CAPITOLUL al IV-lea SUB OCHII BARABARILOR	43
CAPITOLUL al V-lea CUM SĂ ȘTIM CINE PE CINE A CUCERIT?	53

A DOUA EPOCĂ VÂRSTA INGRATĂ SAU TENEBRELE BARBARE

CAPITOLUL al VI-lea CUM AJUNGE, PRIN SABIE ȘI MĂTĂHUZ, GALIA CIVILIZATĂ, FRANȚA BARBARĂ	69
CAPITOLUL al VII-lea ZGOMOTUL ȘI FURIA	83
CAPITOLUL al VIII-lea O NOAPTE LA MIROFLEDE, ȚIITOAREA LUI DAGOBERT	97
CAPITOLUL al IX-lea UNDE MAHOMET ÎL FACE PE CAROL CEL MARE	107

CAPITOLUL al X-lea	
CUM PATRU DUCI AI FRNȚEI, DOI CLERICI	
ȘI UN CAL AU ÎNTEMEIAT DINASTIA CAPEȚIENILOR	129

A TREIA EPOCĂ
ANII CRUZI AI ADOLESCENȚEI NOASTRE

CAPITOLUL al XI-lea	
DE FIER ȘI DE DIMIE, FRANȚA CEA ASPRĂ.....	155
CAPITOLUL al XII-lea	
VIOLENȚĂ ȘI DRAGOSTE, SÂNGE ȘI LUMINĂ.....	175
CAPITOLUL al XIII-lea	
CASA DE PE CHEI.....	215
CAPITOLUL al XIV-lea	
DANSUL DUREROS.....	243

A PATRA EPOCĂ
CEA MAI FRUMOASĂ FATĂ DIN LUME

CAPITOLUL al XV-lea	
ARTA DE A TRĂI ȘI ARTA DE A UCIDE.....	287
CAPITOLUL al XVI-lea	
GLORIA DE A FI BĂRBAT	325
CAPITOLUL al XVII-lea	
SECOLUL DOAMNEI DE POMPADOUR ȘI AL CARTOFULUI ...	381
CAPITOLUL al XVIII-lea	
CARMAGNOLA ȘI MARSEIEZA.....	415
CAPITOLUL al XIX-lea	
BURGHEZIA ABSOLUTĂ	473

PROLOG

NOAPTEA TIMPULUI

A fost odată soarele și în jurul lui se învârtea o picătură de apă vaporosă, vâscoasă, în cele din urmă solidă, și a ieșit un continent, un continent provizoriu care curând se va întoarce în apă. Nimeni n-a strigat: „Pământ!”, poate doar un pește, istovit de un miliard de ani de lichid, un pește explorator care s-a aventurat în afara mării, hotărât să meargă nestingherit. Atunci și-a dat seama că are nevoie de plămâni și de labe, de care și-a făcut rost, ieri, adică acum trei sute cincizeci de milioane de ani. Trei sute patruzeci și nouă de milioane de ani mai târziu era un om. Fiindcă, draga mea, așa cum ne vezi, tu și eu, n-avem decât un milion de ani și pământul s-a răcit.

— Ca și friptura ta, zise Julieta.

— Nu mai poți, am continuat eu, când iei masa la restaurantul Cro Magnon!

— Poți visa în continuare, a zis Julieta.

— Totuși, bizonii ăștia din peștera de la Lascaux... Ce linie! Ce ținută! Ce mișcare și ce artă a elipsei! Olarii greci și Picasso n-au lucrat

mai bine. Și aici, aici unde mâncăm acum, trăia cel mai bătrân om cunoscut pe lumea asta!

— Au fost doar 20.000 de ani, a zis Julieta. Când te gândești la milionul de ani al omului, la cele trei sute cincizeci de milioane ale mamiferelor, la miliardul peștilor...

— Și la cei 60 de ani la care avem dreptul... Recunoaște că felia noastră de viață e cam subțire.

— De aceea, a spus Julieta, trebuie să ne grăbim să trăim.

— 20.000 de ani pentru bătrânul îngropat chiar aici, sub masă, și nici trei mii pentru istoria noastră... Asta mă tulbură, Julieta, mă tulbură, zău. Istoria acestui mărunț cap asiatic numit Europa începe la noi ca epoca fierului.

— Nu vorbi așa tare, zise Julieta. Ne aude poate careva.

— Ei și?

— Bine, și ce s-a întâmplat?

— Atunci oamenii care se mai omorau între ei cu lănci de fildeș au inventat sabia. A fost un progres remarcabil.

— Total depășit. Nemții din Cro Magnon îi vânau pe partizani cu mitraliera în ultimul război...

— Și punctul final a fost bomba atomică.

— Să ne gândim la altceva, asta nu-i conversație pentru ultima masă de vacanță.

Dacă nu ne-am fi întors din Spania prin Eyzies, toate astea nu s-ar fi întâmplat. Vreau să spun: istoria Franței.

— Ruinele astea din golful Rosas...

— O ții tot așa?

— Ruinele astea lângă care am dormit ieri, și care s-ar potrivi în piața Concorde; știai că în antichitate Ampurias a fost capitală?

— Bine, te ascult, a spus Julieta resemnată. Totdeauna putem pălăvrăgi după o masă bună.

— Pe atunci, în fundul golfului, în micul port de astăzi, plin de nisip și unde crește vița de vie, aruncau ancora corăbiile feniciene. Ieri dimineață mă gândeam: Da, orașul grecesc pe colină, cu tufe de leandri

și... de-a lungul țărmului, l-am văzut populat cu fantome albe, ieri dimineață când mă scăldam, înainte de cafeaua cu lapte.

Cineva m-a bătut pe umăr. Era un domn bine îmbrăcat, cu o față demnă, mai curând tristă, care s-a așezat în spatele meu.

— Ți-am spus că ne ascultă cineva, a bombănit Julieta.

— Iertați-mă, a spus domnul, dacă mă amestec în conversație dar pentru mine Ampurias e o amintire atât de dulce... Pariez că v-ați îmbăiat în micul golf, chiar sub creastă!

Am încuviințat din cap.

— E abrupt. Ah! Mergea greu! Nisipul îi luneca sub picioare, uneori lumea se împiedica și cădea în genunchi... Ce frumoasă era! O tânără cu ochii albaștri ca marea, înveșmântată în cosițele-i negre... Ah! Ce imagine tulburătoare! N-am s-o uit niciodată.

— Și dumneavoastră veniți de la Ampurias, a întrebato Julieta?

— De fapt... am stat acolo o vară, așa... Ei, bine, acum două mii cinci sute de ani... Cum mai trece timpul!

— Zău? am spus eu.

— Noi am băut Fleurac, a zis Julieta. Doar o sticlă amândoi.

— Înțeleg, a continuat domnul, că n-ar fi trebuit să intru în vorbă cu dumneavoastră. Sper că n-o să mă trădați dacă vă spun o particularitate a mea. Am douăzeci și nouă de veacuri. Chiar epoca fierului, de care tocmai vorbeați. Dar toate trec! Toate trec! Uite că intrăm în epoca atomului. O să trebuiască să schimb era.

— Haide, haide, a replicat veselă Julieta, o schimbare de eră n-a făcut rău nimănui. Dar spuneți-mi... dacă înțeleg bine... stați puțin..., lăsați-mă să socotesc... Când vă uitați la fata cea frumoasă care ieșea goală din apă, acum douăzeci și cinci de secole, aveți doar patru secole, ce individ dezgustător!

— Ei, da, un copil... Dar trebuie să vă spun că la vremea aceea nu se descoperise păcatul originar.

— Descoperit... reluă Julieta. Păi din întâmplare păcatul originar nu e de pe vremea lui Adam și a Evei?

— Ba da, ba da... Dar creștinismul nu ne învățase încă de el. De aceea ne simțeam atât de nevinovați.

A scos un oftat.

— Tocmai venisem în țara asta. Eram încă un celt mititel.

— Aha! zice Julieta. Și de unde ai apărut?

— Asta aș vrea să știi și eu. Abia am fost înțărcat și părinții mei au murit într-un fel oarecare. Undeva în Siberia, cred... Ce e sigur e că mi-am petrecut primii ani din copilărie pe malurile Dunării. Trebuie să recunosc că am păstrat doar amintiri încâlcite. Am impresia că am început să trăiesc în ziua când celții m-au dat jos din căruța lor. Am străbătut păduri și iar păduri și pe urmă, deodată, Marsilia. Vechiul oraș, nu-i așa? Ah! De atunci lucrurile s-au schimbat! Marea s-a retras... Orașul era așezat pe o peninsulă de necuprins... mă rog, așa ziceau marseiezii. Era un oraș frumos, cu case de chirpici spoite cu var care coborau până la construcțiile de piatră ale Podului-Vechi, absolut nou, cel mai mare port din lume la vremea aceea. Și Marsilia domnea pe malurile Mediteranei, de la Antibes până în Andalusia. Celții veniseră cu săbii mari de fier și pluguri... Dar marinarii aventuroși aduseseră deja din Phocea în ambarcațiunile lor măslinul, vița de vie și smochinul, semne premergătoare ale civilizației.

— Civilizația lui Homer și a lui Praxitele, am precizat eu oarecum furios. Arătau bine, țărani dumitale celți? Mai curând niște tâmpiți, nu crezi?

— Știți, zise domnul, eu eram foarte tânăr. Cred că civilizația greacă în secolul lui Pericle nu însemna nimic pentru noi. Și vinul... Gândiți-vă că s-a găsit mai mult de un celt care să se ducă să vadă la fața locului. Și au fost în Asia Mică, în Italia..., alții s-au oprit în Germania. Nu eram foarte statornici. Dar fusem izgoniți din Asia Mică, înfrânți în Italia și într-o bună zi germanii ne-au împins dincolo de Rin. Așa am ales frumoasa viligiatură în Galia. Cu sula în coaste. Cât despre germanii care voiau să rămână... la ei acasă, i-am lăsat, bieții, ruși de civilizația mediteraneană.

— Nu toți puteau fi gali, a remarcat Julieta.

— Mai ales că acolo erau deja ligurii și iberii, cu care a trebuit să ne înțelegem. Asta n-a fost prea greu până când celor din neamul arvenilor le-a trecut prin cap să adune toate triburile din partea locului ca să facă o națiune. Noi nu vroiam să fim o națiune. Îi vedeam venind pe overniiați, cum le ziceți azi, cu încălțările lor uriașe. Știam că națiunea lor însemna de fapt un război național. Rezultat: Iuliu Cesar. Ală a scris un tract publicitar, *De bello gallico*, unde povestește cum ne-a cucerit. Dacă vreți să știți adevărul, soarele ne-a cucerit. Nu zău, puteți să vă faceți o idee de ce însemna pentru oamenii ăștia voinici, cu pielea albă, crescuți ca andivele în cețurile baltice și dunărene, să năvălească în soarele Mediteranei? Julius Cesar! Ce glumă bună! A fost soarele, da, și pe urmă, să fim drepți, și confortul roman. De aceia era Vercingetorix un nebun primejdios, dacă mă urmăriți...

Eu mă simțeam puțin pierdut dar Julieta îl urmărea atent.

— Aveți 2900 de ani, nu-i așa? zise ea.

— Exact atât. Și când vizitez grottele de la Eyziès, neoliticul și paleoliticul, când iau masa la Cro-Magnon, mă simt un băiețandru.

— Totuși, 2900 de ani, exagerați, a spus Julieta.

— 29 de veacuri, dacă vă place mai mult. Asta întinerește.

— Nu-i arătați, a declarat Julieta.

— Mă măgulești. De fapt am fost și eu uimit de cazul meu până mai deunăzi, când am citit în „Izvestia”...

— În ce? făcu Julieta.

— La Moscova. Înțelegeți că n-am chef să rămân în același loc. Spuneam așa dar că am citit că biologia întrevește ziua când ar putea crea supraoameni și m-am gândit că... nu știu cum să spun... trebuie să se fi produs în mine un accident natural, acum mai bine de 30 de secole, undeva în Siberia. Oricum, asta e: ceea ce pentru voi e un veac, pentru mine nu e decât încă un an. De altminteri n-aveți de ce să vă mirați. Dacă ați citi uneori „Izvestia” ați vedea că acolo ăia au inventat totul. Și pe urmă, fie vorba între noi, am avut predecesori. Când mă simt oarecum singur, mă gândesc la Matusalem.

— Ne faceți plăcerea, i-am spus domnului, să luați cafeaua cu noi?

— Pe semne, am insinuat eu, nu muriți niciodată?

— Nu mi s-a întâmplat încă, a recunoscut el cinstit.

— Nu cumva, din întâmplare, sunteți nemuritor, a întrebat Julieta bănuitoare.

— Doamnă! a zis domnul bătând în lemn, nu vorbiți de ghinioane!

Mă întreb doar când o să mor.

— Fiindcă, a stăruit Julieta, sunteți convins c-o să muriți într-o zi?

— Da. Și dumneavoastră nu?

— Ei, dar...

— Atunci înțelegeți!

— Da, zise Julieta.

— Timpul, am remarcat eu, trebuie să pară lung.

— Eroare, zise domnul, timpul trece foarte repede, să fiți convins.

— Simt, am spus eu.

— Și pe urmă, prin forța împrejurărilor, am văzut o mulțime de lucruri... Nu întotdeauna convenabile.

A oftat.

— Hai, hai! am zis eu ca să-l consolez, până la urmă o să muriți.

— Da, sigur... dar când? E plăcut să trăiești dar, cu vremea, ajunge să fii disperat.

— Povestiți-ne asta, zise Julieta. Ziceați că l-ați cunoscut pe Vercingétorix?

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

PRIMA EPOCĂ
VÂRSTA FERICITĂ
SAU PACEA
ROMANĂ

SECOLELE I-V

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

Vercingetorix arucându-și armele la picioarele lui Cezar

(autor: Lionel Noel Royer, 1899)

CAPITOLUL I

CUM A FOST CUCERITĂ GALIA DE SCĂLDĂTOAREA ROMANĂ

— Vercingétorix era colegul meu de școală la druizi. Pe vremea aceea, băieții de familie bună, mintoși și patrioți, erau crescuți la druizi.

— Astăzi, spune Julieta, se duc la iesuiți.

— Religia, am zis eu, dă militari buni: Vercigetorix, Foch, de Lattre...

— Și trebuie să recunoaștem că adeseori militarii sunt patrioți, a spus Julieta.

S-a lăsat tăcerea. Tipul se uita la noi supărat.

— Dacă mă întrerupeți n-o să ajungem la secolul XX înainte de lichior.

— Iertați-ne, a zis Julieta. Vă promit că n-o să mai vorbesc decât acolo unde mă pricep.

— Sunt convins, a spus tipul, cam naiv pentru vârsta lui.

— Iar eu vă promit, am adăugat eu, că n-o să vorbesc deloc. Socotiți că nici nu sunt aici.

— Mulțumesc. Vercingétorix era orfan, dar bogat. Tatăl lui, Celtill, era mare căpetenie în clanul overniat – noi ziceam arvern – atât de mare

încât a vrut să se proclame rege. Overniații n-au fost de acord și l-au ars pe rug, după obicei. Dar i-au lăsat micului Vercingétorix bunurile tatălui său: femeile, căruțele și miile de clienți.

— N-o să încercați să mă convingeți, a zis Julieta, că făcea negoț?

— Ba da, a replicat tipul. Se numeau clienți protejații unei căpetenii, ei formau clientela lui electorală. Papă Celtill era negustor de curenți de aer. Cred că acest comerț e înfloritor și azi.

— Asta e adevărat, a recunoscut Julieta, dar deputații arareori sunt prăjiți.

— Îmi dați voie? a zis tipul.

— Vă rog, a spus Julieta.

— S-a zis că Vercingétorix nu se numea Vercingétorix. Ei, da, din nefericire. Pentru că numele lui era deja un program electoral. El însemna „regele super războinicilor” și a sfârșit prin a se crede așa ceva; i s-a urcat la cap. Să recunoaștem, avea totul ca să-l motiveze. Mi-ar fi plăcut să fiți acolo în ziua când s-a pus în fruntea clanului său, zece ani mai târziu. Complet ras...

— Cum? a zis Julieta. Și mustățile?

— Îmi pare rău, fără mustăți. Bine înfipt în șa, cu tunica lui pestriță de arlechin, pieptul plin de păsărele de metal și la șold sabia uriașă încrustată cu coral, spânzurată de o curea aurită, pe cap casca cu chivăra hidoasă înaripată, care-l făcea să pară și mai înalt. Era ceva între *uite ce chipeș sunt și mă duc la oaste* – dar plăcea femeilor iar pe bărbați îi înspăimânta.

Oficial, era prietenul lui Cesar. De fapt, multe socoteli erau nelămurite între ei. Nu ceva personal; o răfuială între arverni și romani pentru că de la venirea acestora arvenii nu mai domneau asupra triburilor galice. Cu Vercingétorix, frumos și măreț, viteaz și viclean, vorbitor neîntrecut, am crezut că vor putea jumuli din nou găina galică. Într-o zi s-a dat semnalul din pădurea sacră a carnuților: masacrul negustorilor romani stabiliți la Cenabum – azi îi ziceți Orléans.

— Orléans, a strigat Julieta, acolo unde Ioana d’Arc...

— Exact, acolo unde au fost înfrânți englezii și hunii lui Attila. Sunt locuri unde spiritul tresaltă. Gergovia e altul. Semnalul de la Cenabum la Gergovia s-a transmis în 12 ore, prin tam-tam. Mulțime de triburi s-au răscolat, până la belgi, până la helveți, instigați la rezistență de propaganda lui Vercingétorix, mare orator, v-am mai spus, pe tema „galii vorbesc galilor”. Și s-au revoltat sub conducerea arvernilor.

— Bravo! a zis Julieta. Eram patrioți.

— Dați-mi voie să vă spun că ar fi trebuit ceva mai mult de un veac de imperiu, overniat ca să căpătăm conștiință națională.

— Am impresia, a intervenit Julieta, că mai târziu Vercingétorix avea să declare „Am pus mâna pe arme pentru libertatea tuturor”.

— Exact. Adică pentru libertatea oamenilor liberi, se înțelege. Eram cam aproape o sută de mii...

— În toată țara?

— Aproape. Afară de zece milioane de clienți și de sclavi.

— Și Iuliu Cesar câte legiuni avea?

— 11, din care șapte galice, cu destui germani de altfel, cărora totdeauna le-a plăcut să se înroleze în Legiunea străină. O legiune avea cinci mii de oameni.

— De fapt, observă Julieta, patru legiuni romane înseamnă 20 000 de oameni. Se pune întrebarea: putem spune că zece milioane de gali au fost cucerți de 20 000 de romani?

— Nu, nu se poate. Am fost cucerți de scâldătoarea romană. Vorbeați de patriotism. Aveam unul, pe cel al cetății. O voiam mare, frumoasă, puternică și aeresită. Roma însemna confort, urbanism, tehnică, administrație. Trebuia să fi căpos să eziți între coliba arvernă și imobilul roman. Am avut patriotismul apei curente.

Pe scurt, galii progresiști erau pentru Iuliu Cesar. Vercingétorix ținea discursuri inflamate și dădea foc orașelor pentru ca Cesar să nu se mai poată aproviziona – doar Avaricum, căruia voi îi spuneți Bourges, a fost salvat pentru că era prea frumos și asta a însemnat pierderea lui. Cine l-a trădat? Bineînțeles, cei mai deștepți: druizii. Divitiacos ăla, aliatul lui Cesar care îl îndruma pretutindeni, romanul care s-a ferit să spună

că e un druid, ba chiar papa druizilor. Bieții druizii, n-au fost răsplătiți pentru viclesugul lor; mai târziu Tiberiu i-a persecutat, fiindcă știau prea multe.

— Totuși, a întrebat Julieta, Iuliu Cesar n-a deportat un milion de gali?

— Erau doar sclavi și... publicitate.

— Asta a fost risipă pentru că oamenii liberi erau rari. Dar mai întâi publicitatea. Cum vrei să fi fost un mare căpitan fără dușmani fioroși? I-a fabricat. Doar că, turnându-le romanilor gogoși, s-a încurcat rău de tot și asta în ziua când a trebuit să pună prizonierii să defileze la Roma pentru triumful lui. În prospecte le spusese concetățenilor săi că galiii sunt roșcovani – chestiune de culoare locală. Cu Vercingétorix, nici o problemă; avea o figură de gal și după șase ani petrecuți în pușcărie era un superb cadavru decolorat. Dar ceilalți? A fost nevoit, de dragul adevărului istoric, să-i vopsească pe acești „fioroși războinici roșcovani”.

— Ce trist e, a oftat Julieta, să te gândești că Vercingétorix a avut un sfârșit nenorocit!

— Un sfârșit sublim. Eram în Alesia asediată. Era o zi frumoasă din septembrie 52 înainte de Christos. La picioarele întăriturilor înghesuite de zid, cu bârne de-a curmezișul, coasta muntelui era acoperită cu leșurile ultimilor rezistenți. Jos, îl zăream, în mijlocul taberei sale, pe Iuliu Cesar care aștepta capitularea, așezat pe o estradă, îmbrăcat cu mantia de purpură, înconjurat de acvilele legiunilor și însemnele cohortelor. Pe terasele și turnurile taberei, 40 000 de legionari în picioare îl înconjurau pe Cezar ca o coroană de fier. La orizont, dincolo de coline, fugeau gali, chemați de Vercingétorix în ajutor.

Vercingétorix a ieșit singur călare pe poarta orașului. A coborât poteca muntelui și i-a apărut lui Cesar în față pe neașteptate. Calul său de luptă era echipat ca pentru paradă. Avea cele mai frumoase arme, fluturi de aur îi străluceau pe piept. Și-a îndreptat trupul înalt și s-a apropiat măreț ca un învingător care merge spre triumf. Strălucea de aur, argint și smalțuri, înainta împodobit ca o ofrandă pentru sacrificiul izbăvitor. A făcut înconjurul estradei, croind în grabă în jurul lui Cesar

un cerc continuu, ca o victimă pe care o plimbi și o înfățișezi de-a lungul unei incinte sacre. Pe urmă s-a oprit în fața proconsulului, a sărit de pe cal, și-a smuls armele și decorațiile, aruncându-le la picioarele învingătorului. Venit în uniforma soldatului, acum se dezbrăca spre a se transforma în învins, în captiv. A înaintat, a îngenunchiat, fără un cuvânt, a întins mâinile spre Caesar, cu mișcarea omului care imploră divinitatea...

- A fost sfârșitul Galiei independente!
- A fost prima zi a civilizației noastre.

DE REȚINUT:

DATE	FAPTE
1 000 000 000 în. Ch	pământul vâscos
350 000 000 în. Ch	primul mamifer
1 000 000 în. Ch	primul om
20 000 în. Ch	Primul om cunoscut (Cro Magnon)
1 000 în. Ch	Fierul în Europa. Nașterea d. Cronos, micul celt din Siberia
800-600 în. Ch	Celții vin în Galia
600 în. Ch	Grecii întemeiază Marsilia
sec. V în. Ch	Colibe galice și temple grecești
52 în. Ch	Înfrângerea lui Vercingétorix la Alesia. Galii sunt cucerțiți de scâldătoarea romană.